

CRONICA DRAMATICĂ

Teatrul „C. I. Nottara”

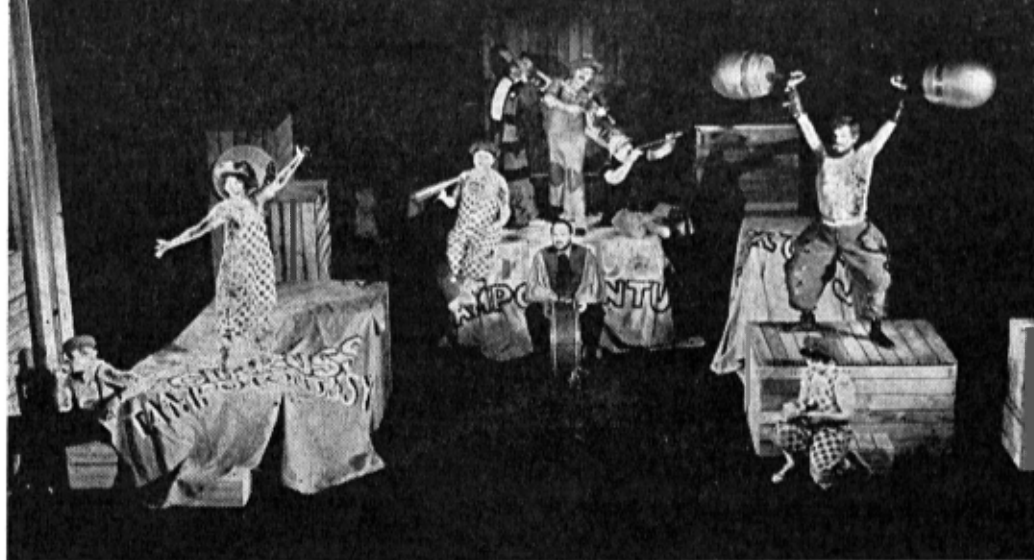
PARADISUL

de Horia Lovinescu

În „Larousse du XXXe siècle” (cunoscuta operă de *reference-fiction* la care atât de adesea se trimite anecdotică contemporană), mă întreb dacă Horia Lovinescu va figura printre dramaturgi. Da, cu siguranță, mai ales dacă, ciclul încheindu-se, teatrul va redevini ceea ce a fost la început, un mijloc de a înfățișa unui public elevat un conflict în ultimă analiză același: înfruntarea între individ și formele dezumanizante pe care le îmbracă uneori, de-a lungul veacurilor, puterea constituită, fie ea etica momentului istoric, sistemul legal și de represiune legală, sau Divinitatea însăși. Măsura în care omul, această măsură a tuturor lucrurilor, biruie sau nu aceste forțe dezumanizante este, de fapt întrebarea pe care și-au pus-o acești dramaturgi, înrudiți mai degrabă cu filosofii, începând de la Euripide și pînă la Eugen Ionescu. Este întrebarea pe care, proiectată într-un viitor imaginar mai mult sau mai puțin apropiat, și-au pus-o și nu puțini romancieri, de la Huxley în al său „*Brave new world*” și pînă la nenumărate „utopii” la zi. Dacă întrebarea e bine pusă și răspunsurile iscusit formulate, e mai presus de orice îndoială că lucrarea nu poate deveni și nu va deveni niciodată caducă, indiferent dacă de la data scrierii ei s-au scurs 14, sau 24, sau 2400 de ani.

De pe aceste poziții cată să considerăm ultima premieră a autorului nostru. Care e

situația ce ni se propune? Ea se dezvăluie cumva, dintr-un bun început, precum, ca să facem din nou o referire la marii mari, în *Antigona* sau alte tragedii antice: micile sau marile cotituri ale intrigii n-au menirea decît să mai lumineze cîte o zonă, să mai îngroașe un contrast. Într-un an două mii și ceva, așadar, pe o planetă oarecare, există o societate superindustrială, de structură capitalistă în care înșii (era să zic oamenii) împărțiți în clase, ba, am zice, în caste, precum cele botezate cu litere grecești la numitul Huxley, au a munci, interzicîndu-li-se însă bucuria muncii conștiente și creatoare (Adamii simpli) în folosul privilegiaților (Kuklanii), puterea administrativă fiind exercitată de casta Roboților, aflați, toți, sub comanda autarhică și tiranică a Marelui Pontif. Dragostea nu există, copiii obținîndu-se prin mijloace de laborator, gîndirea e surghiunită (și, în fapt, indivizii au și pierdut obișnuința de a gîndi: singurul care o face e socotit nebulă — sau, tot aia — Poet) instruirea se face tot printr-un fel de hipnopedie, comunicarea între indivizi e de asemenea inexistentă, precum atât de categoric ne-o sugerează lăzile alcătuiind ierarhiile și ermeticele orizonturi ale fiecăruia, într-un cuvînt — a se vedea că nici kuklanii nu se bucură de o viață mai complexă — nimic din ce e omenesc nu e propriu acestei societăți. Ea pare perfectă, imuabilă, eternă, legile sînt draconice: să nu pui întrebări, să nu fii vesel, să nu fii trist — un sistem vetativ mereu mai riguros eu cît despotismul crește, și care a fost condensat în acea odioasă normă unică a lagărelor hitleriste: „tot ce nu se ordonă e interzis”; înfrîngerea legilor e sancționată prin suprimare sau prin determinarea la autosuprimare. Pînă se ivește de pe planeta Pămînt, un om. Omul acesta nu e un Messia cu cine știe ce investiură superioară, nu e strateg, nici filosof, nici măcar un lider politic: e un biet negustor de zarzavaturi voiajînd (prin Cosmos, se înțelege) ca să cumpere și să vîndă păștîrnac și leu-

„Paradisul” de Horia Lovinescu la Teatrul „C. I. Nottara”. În mijloc, George Constantin

ștean, un om care cu siguranță nu și-a pus nicicând alte întrebări decât pe cele ale negotului său, necum să fi meditat la problema libertății, dar care, pus în situația de a și-o vedea refuzată, reacționează, spontan, ca unul care abia când s-a pomenit cu capul băgat sub apă a înțeles ce înseamnă să respiri aer. Reacționează, adică firește, degajat, „omeneste”. Și iată, ca prin minune, când Marelui Pontif, care semet îi arată pumnul: „Aici în pumnul ăsta am toată puterea”. Omul îi spune, cam ca la calea: „ai pe dracu” (citez, firește, din memorie), toată citadela de teroare, toată clădirea de beton armat se prăbușește, flască, moartă, ca nălucile la cântarea cocoșilor.

Ei bine, de aici, de la ivirea omului și de la înfruntarea lui cu Situația trebuia să se iște nexul dramatic, să se facă cum ar zice fizicienii, „masa”. Or, vai, această scînteie nu se produce. Ni se înfățișează un „Capricho” de Goya și judecîndu-l, Horațiu. Ni se înfățișează o altă apocalipsă, semnată Huxley, Capek, Eugen Ionescu, sau cum vreți, și Quintilian judecînd-o. Reconstituirea e desăvîrșită, fermecătoare, atît a obiectului cit și a personalității menite s-o aprecieze, concluzia e superbă, desfășurarea actului critic, însă, scînteia ideatică a încrucișărilor de spade care, în speță, ar fi fost și miezul conflictului dramatic, e lipsită de vigoare. Astfel, *Paradisul* rămîne o incontestabilă, încîntătoare epicureică, petrecere de cărturari, oaspeți ai unui prodig și tot atît de epicureic amfitrion.

Într-adevăr „tînăr și talentat”, regizorul Dan Micu încearcă și chiar izbuteste, pe alocuri, chiar dacă folosind mijloace, să le zicem deja clasice, să realizeze momente de autentic spectacol. Un ajutor de bază a avut

el în scenografia lui Victor Ștîngaru, cu elementele mai sus laudate. Din distribuție, nu se poate să nu remarcăm pe masivul George Constantin (Poetul), în special în homerică scenă a recitării „Blestemelor” lui Arghezi, pe Ștefan Radof (Omul), deconcertat și eficient, pe Mircea Anghelescu (Marele Pontif), scortos, fercheș și scelerat, acurat și original (frac și clac în loc de cizme de lac) construit după rinduiala erminiilor atîtor Oberseissführeri perindați pe scenele noastre, pe Ion Bog (Marele Strateg), superb în idiotia lui și pe Eugenia Marian (Șeful roboților), într-un frumos travesti. Restul distribuției, viniete și litere frumos tăiate rînduindu-se cu grație într-un elegant elzevir.

Radu Albala

